

EL TREBALL EN XARXA. UN REPTA ESTRATÈGIC

L'enèsima radiografia de l'escola catalana, aquesta vegada referida a la publicació dels primers resultats de l'estudi PISA 2006 centrat en la "cultura científica", ens recordava els grans reptes del nostre sistema educatiu. D'entre aquests, alguns dels elements destacats eren l'alerta sobre un sistema escolar que avança cap a la polarització entre la xarxa pública i la concertada (en aquests moments la xarxa pública ja escolaritza el 85% dels infants nouvinguts, mentre que la concertada ha baixat al 15%); un sistema educatiu que manté la reproducció de les desigualtats socials de partida dels infants i joves; una escola que sembla que li costa fer "avançar" els infants nouvinguts des del seu punt d'arribada acadèmic fins als estàndards demandats; i finalment, un sistema escolar que tampoc aconsegueix que percentatges importants dels seus joves assoleixin puntuacions "d'excel·lència" en cap de les tres àrees competencials analitzades en el PISA: comprensió lectora, cultura científica i matemàtiques.

Davant d'un bombardeig continuat de dades pessimistes sovint tractades de manera "alarmista" pels mass media, algunes persones comencen a criticar la recepció i la difusió "acrítica" que es fa de les mateixes i la poca capacitat per part de diferents instàncies de generar propostes i estratègies que ajudin a millorar un sistema escolar certament perfectible. En aquest article s'exposa el treball en xarxa com una d'aquestes estratègies que pot contribuir a donar respostes des de la globalitat a reptes complexos. Un treball educatiu en xarxa que, de fet, podem identificar com a "pre-estratègia" ja que, a parer nostre, el aquest esdevé la condició de possibilitat que pot facilitar la implementació d'actuacions globals i coherents no reactives i unilaterals, sinó estratègiques, multicèntriques i col·laboratives enfront dels reptes educatius del país.

Quan parlem de treball en xarxa ens estem referint al projecte d'un territori i de tots els seus actors per anar superant les lògiques homogènies, descontextualitzades, segmentades, acumulatives i especialitzades que encara regeixen bona part del sistema educatiu i dels agents educatius de l'entorn. La idea és senzilla: quan un infant o un jove fracassen en el sistema educatiu això esdevé un fracàs de tot el territori i tota la comunitat: serà un jove i un adult que participarà políticament menys, que emprarà

pitjor el sistema sanitari... i que els seus fills/es tindran altra vegada moltes probabilitats de no rebre en un sistema educatiu poc inclusiu en el qual, "culturalment", encara s'encaixen força malament les diversitats. Enfront d'això, entenem que només es pot reaccionar des de la coresponsabilitat de tota la comunitat al voltant d'un projecte educatiu compartit. Un projecte que, per exemple, les 10 Zones Educatives pilot d'enguany tenen una oportunitat excel·lent per anar construint pas a pas. Un projecte compartit que hauria d'abastar tota la llargària de l'educació (des de les escoles bressol fins a les aules d'extensió universitària en una perspectiva de cicle vital) tota la seva amplada (escoles, EAPs, CSMIJ, salut, guàrdia urbana, espais familiars, associacions i entitats, centres religiosos...), així com tota la seva organització tant local com autonòmica: començant per la zonificació escolar, l'oficina municipal d'escolarització, la gestió de la matrícula viva, la planificació de centres... i acabant pels programes de transició escola treball, les aules obertes, els cicles formatius ofertats en el territori, els ajuts per anar a la universitat, etc.

Després d'unes dècades d'especialització, parcel·lació i diferenciació extremes, la proposta d'avançar, cadascú des del punt on es trobi, cap a un projecte compartit a través de l'educació en xarxa representa un autèntic canvi cultural. Un canvi important per als i les professionals de l'educació, els governs locals, així com per a l'entorn: famílies, lleure, esport... però sobretot un canvi per a unes administracions acostumades a treballar des de la indiferenciació com a criteri d'eficàcia i d'eficiència. Els canvis culturals són lents i especialment complexos per a les organitzacions burocràtiques, però malgrat això alguns signes deixen entreveure que el vaixell ja ha començat a virar i això és un clar signe d'esperança. Mentrestant, des del territori concret, l'aula, l'EAP, l'aula d'acollida, l'oficina municipal d'escolarització... es poden anar fent importants passos per anar

pensant una (pre)estratègia global que respongui més a les necessitats educatives dels infants i joves i no tant a les lògiques burocràtiques, administratives o electorals.

Per començar a treballar des d'una perspectiva de xarxa cal que tots els nodes de la mateixa es coneguin i es reconeguin com a tals. Un reconeixement que, amb el temps pot esdevenir confiança i necessitat mútua (capital social) i així es vagin generant moments i espais de coordinació dels diferents agents d'aquest projecte que és compartit i que busca la igualtat de resultats i l'excel·lència per a tothom. En un segon moment cal establir estratègies conjuntes i compartides amb una mirada que abasti molts espais i moments educatius (especialment les transicions i els itineraris "fallits") per a l'abordatge de la complexitat educativa, de la matrícula viva, dels joves que no segueixen els paràmetres escolars marcats a secundària, dels infants amb discapacitats... En un tercer estadi, aquesta manera d'educar avança cap a la cooperació habitual, és a dir, cap a la incorporació del treball educatiu amb els altres agents en la pròpia quotidianitat. Per entendre'ns, des del naixement d'un projecte o actuació ja es compta amb els altres agents, actors... sense que calgui fer la "demanda". És en aquest moment en el qual l'ideal del projecte educatiu compartit, del qual tothom n'és coresponsable tant en el procés com en els resultats, esdevé factible. Un projecte educatiu compartit que es posa al servei dels infants i joves de cada territori per a fer real el dret a una educació de qualitat en el procés i els resultats per a tothom.

Jordi Collet, Joan Subirats
IGOP - UAB